

УДК 378.018.8:376-056.264-051

КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Цимбал-Слатвінська С. В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті відображено основну ідею та структуру концепції професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти. Встановлено, що вона представляє інтегративну єдність цілей, завдань, провідних тенденцій і принципів, комплексу педагогічних умов, критеріїв оцінки рівнів їх готовності до роботи з дітьми з порушенням мовлення. Розкрито концептуальну ідею, у відповідності з якою організована професійна підготовка майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Ключові слова: концепція, професійна підготовка, майбутні логопеди, інформаційно-освітнє середовище, тенденції, мета, концептуальні положення, підходи, принципи, результат.

КОНЦЕПЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ЛОГОПЕДОВ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННО- ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ ЗАВЕДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Цымбал-Слатвинская С. В.

В статье отражены основная идея и структура концепции профессиональной подготовки будущих логопедов в условиях информационно-образовательной среды вузов. Установлено, что она представляет интегративное единство целей, задач, ведущих тенденций и принципов, комплекса педагогических условий, критериев оценки уровней их готовности к работе с детьми с нарушением речи. Раскрыто концептуальную идею, в соответствии с которой организована профессиональная подготовка будущих логопедов в условиях информационно-образовательной среды.

Ключевые слова: концепция, профессиональная подготовка, будущие логопеды, информационно-образовательная среда, тенденции, цель, концептуальные положения, подходы, принципы, результат.

THE CONCEPT OF FUTURE SPEECH THERAPISTS PROFESSIONAL TRAINING IN THE INFORMATION AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Tsymbal-Slatvinska S. V.

The article reflects the main idea and structure of the concept of future speech therapists professional training in the information and educational environment of higher education institutions. The author found that this concept

represents the integrative unity of goals, objectives, key trends and principles, a set of pedagogical conditions, criteria for assessing levels of their readiness to work with children with speech disorders. It has been revealed the conceptual idea, which organizes future speech therapists professional training in the information and educational environment. It has been outlined the structure of the conception, which includes the trends (social and pedagogical conditions of future speech therapists training focused on interdisciplinary integration in the educational process, the fundamental general and special future speech therapists training, the reorientation from the knowledge educational paradigm to the activity educational paradigm, the humanistic orientation of specialists training process for education of children with speech disorders, future speech therapists professional training; innovative nature of modern higher education), the purpose (shifting the focus to engaging with children from health care to their pedagogical support, rethinking the approach to student educational activities, abandoning knowledge educational paradigm and moving to a humanistic educational paradigm), the conceptual positions (a future speech therapist should be prepared for the education of children with speech disorders in possession of the theory and practice of special education; a future speech therapist should be able to perform corrective and developmental function in educational activities with children with speech disorders, etc.), the approaches (paradigmatic, systemic, personality oriented, axiological, anthroposio-humanistic, contextual, practically oriented, phenomenological, essential, complex), the principles (general (scientific, clarity, accessibility, systematicity and consistency, etc.), specific (determinism, stimulation of communicative behaviour, development, etc.), the result (a high level of mastery of special professional and social competences, readiness to work with children with speech disorders through the use of modern teaching methods and technologies in the information and educational environment).

Keywords: *concept, professional training, speech therapists, information and educational environment, trends, objective, conceptual positions, approaches, principles, results.*

Постановка проблеми. Основою для розробки концепції професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів став виклик часу, спрямований безпосередньо до логопедичної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка майбутніх логопедів стала об'єктом дослідження таких науковців, як І. Андрусьова, О. Баскакова, А. Богущ, О. Боряк, В. Глухов, Н. Ільїна, В. Кисличенко, О. Корзун, О. Кузенко, Л. Лісова, З. Ленів, М. Лепетченко, Н. Мельниченко, П. Мозгова, Л. Немикіна, Ю. Рібцун, Н. Савінова, Є. Соботович, О. Соловей, О. Степанов, В. Тарасун, Л. Трофименко, М. Шеремет та ін. Науковцями виділені теоретичні та практичні аспекти формування готовності майбутніх логопедів до роботи з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку: обґрунтовується сутність використання моделювання під час підготовки студентів до розвитку

звуковимови; розкривається зміст професійної готовності майбутнього логопеда в рамках компетентнісного підходу; визначаються умови ефективного розвитку навичок професійного спілкування та професійної підготовки майбутніх логопедів.

Все це лягло в основу концепції професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів.

Формулювання мети статті. Мета дослідження має практичне спрямування та полягає в обґрунтуванні змін у структурі концепції професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.

Основне концептуальне **завдання** нашого дослідження – це бачення того, яка стратегічна роль призначена професійній підготовці майбутніх логопедів, щоб відповідати інноваційній моделі розвитку логопедичної освіти, соціальним запитам населення, вимогам конкуренції на ринках інновацій та праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структурними компонентами будь-якої концепції прийнято вважати основну генеральну концептуальну ідею, загальні положення, принципи, методологічні засади і цілісне уявлення про предмет концепції, напрями розвитку і способи вирішення поставлених завдань у межах того чи іншого виду діяльності.

Концепція професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів побудована на основі сукупності компонентів (тенденцій, мети, концептуальних положень, підходів, принципів, результату). Розкриємо більш детально ці компоненти.

Зміни в завданнях і характері навчання студентів у вищому навчальному закладі обумовлені глобальними освітніми тенденціями, які отримали назву «мегатенденції» (D. Lowton, S. Shishov). До них автори відносять: масовий характер освіти і її неперервність; значимість як для індивіда, так і для суспільних очікувань і норм; орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності; адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості; орієнтація навчання на особистість учня, забезпечення можливостей його саморозкриття [9; 10].

Отже, найважливіша риса сучасної освіти – її спрямованість на те, щоб готувати фахівців не тільки адаптуватися, а й активно освоювати ситуації соціальних змін.

У професійній підготовці майбутніх логопедів на основі аналізу наукових фактів і широкого педагогічного досвіду виділено такі основні тенденції:

1) соціально-педагогічну зумовленість процесу підготовки майбутніх логопедів, яка орієнтована на міждисциплінарну інтеграцію в освітньому процесі (С. Шевченко [8]),

2) фундаменталізацію загальної та спеціальної підготовки майбутніх логопедів (В. Андрющенко [1]);

3) переорієнтацію зі знаннєвої освітньої парадигми на діяльнiсну, орієнтовану на формування готовності майбутнього логопеда до професійної діяльності (Р. Аслаєва [2]);

4) гуманістичну спрямованість процесу підготовки фахівців до освіти дітей з порушеннями мовлення (Р. Султанова [6]);

5) інформатизацію професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища (В. Биков [3], І. Габа [4], Н. Гунько [5]);

6) неперервність професійної підготовки майбутніх логопедів (Н. Харченко [7]).

Аналіз сучасних тенденцій розвитку вищої освіти свідчить про те, що на перший план виходять проблеми гуманізації та гуманітаризації, утвердження людської гідності і здібностей як основного ресурсу розвитку культури, суспільства й держави [6, с. 16].

До специфічних тенденцій у професійній підготовці майбутнього логопеда віднесено такі: переорієнтацію ціннісних смислів, інтенсифікацію освіти, необхідність управління педагогічним процесом, кризу спеціальної освіти, що складається під дією «зовнішніх» і «внутрішніх» чинників.

Під час узагальнення основних тенденцій динаміки життєвих орієнтирів сучасного студентства чітко виявляється тенденція переорієнтації ціннісних смислів і відбуваються такі зрушення в свідомості, поведінці та життєвих устремліннях: монетизація світовідчуття (легітимна влада грошей); девальвація громадських інтересів, наростаючий егоцентризм; прогресуючий конформізм, який спостерігається при виборі професії, у процесі навчання і працевлаштування; поширення девіантної поведінки у студентському середовищі; одночасно у нинішніх студентів посилюються почуття індивідуальної свободи й особистої відповідальності за свою долю, болісно відштовхуються «цінності» ідеології патерналізму і психології утриманства. Поступово виробляються нові формули свідомості: «зроби себе сам», «спочатку знання, потім гроші». Формується нова генерація людей, орієнтованих на адаптивність до ринкових умов життя; відчувається дефіцит ціннісних зразків життєустрою: західні стандарти багатьма сприймаються як ефемерні і претензійні, а свої – непривабливі й убогі. Звідси емоційні викиди юнацьких інтенцій, що супроводжуються девіаціями [7, с. 78].

Інша тенденція – інтенсифікація освіти (необхідність неперервного, активного пошуку шляхів і способів інтенсифікації процесу індивідуального пізнання й освоєння людиною соціального досвіду).

У сучасних умовах, коли держава й суспільство стали чітко заявляти свої пріоритети, вища освіта не може залишатися в стані внутрішньої замкнутості і самодостатності. Імператив освітньої політики, її головний стратегічний напрям – це комплексна і глибока модернізація системи освіти. Модернізація ж стане можливою, якщо освіта буде забезпечена висококваліфікованими кадрами, а логопедична освіта зможе зайняти випереджувальну позицію щодо освітньої практики.

Отже, сучасна спеціальна, зокрема логопедична, освіта досить чітко і повно відображає своїм станом усі суперечності епохи. Інтегральна за своїми структурою і змістом субстанція, спеціальна освіта з закономірною неминучістю концентрує весь тягар суперечностей, що проникають із суспільства, науки, освіти в цілому. Остання обставина дозволяє говорити про комплексну кризу сучасної спеціальної освіти, під якою розуміємо сучасний, перехідний і, як наслідок, суперечливий стан спеціальної освіти, обумовлений об'єктивними (прогрес науки і технологій, інформаційний «бум») і суб'єктивними (деідеологізація, гуманізація суспільства) чинниками.

Основними ідеями в цій частині концепції є те, що професійна підготовка майбутніх логопедів реалізується як цілеспрямований процес професійного навчання і професійного виховання в інтересах людини, суспільства, держави; спрямована на освоєння професійної ролі логопеда, забезпечення професійної мобільності та його конкурентоспроможності на ринку праці; актуалізує мотиваційний складник, оскільки відображає певну соціально-педагогічну реальність, яку студенти пізнають під час проходження практики, яка задає її змістовий контур; має об'єктивно-логічні основи для організації, здійснення і регуляції освітнього процесу за допомогою вибору цілей, структури, змісту, засобів, методів і форм підготовки, моделей навчання, елементів управління освітнім процесом; керується принципами взаємозв'язку, взаємозумовленості і синтезу всіх процесів: навчання й учіння, виховання і самовиховання, розвитку і саморозвитку в цілісному процесі підготовки фахівця-логопеда.

Метою створення концепції як системи поглядів на процес професійної підготовки майбутніх логопедів є перенесення акценту на взаємодію з дітьми з медичного обслуговування на педагогічний супровід та їхню підтримку, переосмислення підходу до освітньої діяльності студентів, відмова від знаннєвої і перехід на позиції гуманістичної освітньої парадигми. Робота з дітьми з порушенням мовлення повинна здійснюватися на основі розширення інформаційно-освітнього середовища, що дозволяє і забезпечує дітям з порушенням мовлення безпроблемну соціалізацію.

Метою концепції є: універсальність і специфічність. Універсальна компонента мети не залежить від профілю підготовки і передбачає формування професійно особистісного профілю фахівця (у стандартах вони представлені в базовій (інваріантній) частині як загальнокультурні ключові компетентності). Специфічна компонента мети обумовлена особливостями професії майбутнього логопеда і полягає у формуванні спеціальних професійних компетентностей фахівця в галузі спеціальної педагогіки. У стандартах вони представлені в базовій (інваріантній) частині як професійні компетентності, а компетентності варіативної частини повинні визначатися основною освітньою програмою закладом вищої освіти.

Специфічна компонента складається з двох частин: загальнопрофесійної (базової), яка пов'язана з професією логопеда, і спеціально-професійної, яка представляє компетентності, якими повинен володіти студент для реалізації функцій (навчально-виховної, діагностично-

аналітичної, науково-методичної, корекційно-розвивальної, психопрофілактичної, соціально-педагогічної, консультативної, культурно-освітньої, організаційно-управлінської).

Концепція професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів включає підходи: парадигмальний, системний (системно-структурний), особистісно орієнтований (особистісно-діяльнісний), аксіологічний, антропосоціогуманістичний (гуманістичний, культурологічний, антропологічний), компетентнісний, контекстний, практико-орієнтований (технологічний, діяльнісний, професійно-діяльнісний, професійно-цільовий підхід, динамічний), феноменологічний, сутнісний, комплексний та принципи: загальні (науковості, міжпредметних зв'язків, наочності, доступності, систематичності і послідовності, зв'язку теорії і практики, свідомості, активності і діяльності), специфічні (детермінізму, стимуляції комунікативної поведінки, педагогіки радості, єдності діагностики й корекції, розвитку, ранньої корекції, якісно-кількісного аналізу).

Результатом підготовки майбутніх логопедів є досягнення ними високого рівня оволодіння спеціально-професійними і соціальними компетентностями, готовність до роботи із дітьми з порушенням мовлення на основі застосування сучасних методів та технологій навчання в інформаційно-освітньому середовищі.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, концепція професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів представляє інтегративну єдність цілей, завдань, провідних тенденцій і принципів, комплексу педагогічних умов, критеріїв оцінки рівнів їх готовності до роботи з дітьми з порушенням мовлення. Концептуальна ідея, у відповідності з якою організована професійна підготовка майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища, передбачає взаємодію закладів вищої освіти із соціальними і освітніми структурами різних типів і видів, забезпечуючи різноманітність, багатоаспектність і поліфункціональність діяльності майбутніх логопедів. Перспективою подальших досліджень вбачаємо у розробці стратегії професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів, яка сприятиме реалізації розробленої концепції.

Список використаних джерел

1. Андрющенко В. П. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / Андрющенко В. П., Зязюн І. А., Кремень В. Г. [та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. – Київ: Наукова думка, 2003. – 853 с.
2. Аслаева Р. Г. Стратегия социально-профессиональной подготовки дефектологов в педагогическом вузе: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Р. Г. Аслаева. – Уфа, 2011. – 497 с.
3. Биков В. Ю. Основи стандартизації інформаційно-

комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. реком. / Биков В. Ю., Білоус О. В., Богачков Ю. М. [та ін.]. – Київ: Атіка, 2010. – 88 с.

4. Габа І. М. Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості / І. М. Габа // Проблеми загальної та педагогічної психології. – 2011. – Т. XIII, – Ч. 6. – С. 74–82.

5. Гунько Н. А. Сучасне інформаційно-освітнє середовище як фактор удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача / Н. А. Гунько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2014. – № 3. – С. 46–52.

6. Султанова Р. М. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя-логопеда в учебно-педагогической, производственной практике повышенного уровня: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Р. М. Султанова. – Ижевск, 2005. – 226 с.

7. Харченко Н. К. Технологическая модель профессиональной подготовки логопеда в педагогическом вузе: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Н. К. Харченко. – Ставрополь, 2003. – 228 с.

8. Шевченко С. Г. Коррекционно-развивающее обучение: организационно-педагогические аспекты: метод. пособ. / С. Г. Шевченко. – Москва: ВЛАДОС, 1999. – 136 с.

9. Lowton D. The changing role of the teaching: consequences for teacher education and training. *Prospects*. 1987. No. 1. pp. 15–18.

10. Shishov S. Monitoring quality in education. *Management planning of education in Russia EU – TAOS: Final reports and policy documents on quality control (higher) education*. Bureau CROSS, Frederiksborg County, AF Forum, 1997. pp. 23–24.

УДК: 378.011.3–051:78.071.2(045)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ– ХОРМЕЙСТЕРІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Юришева Л. В., Коржавих І. М.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Кафедра вокально–хорової підготовки вчителя

Статтю присвячено проблемі професійної підготовки майбутнього педагога–хормейстера вищої школи. Автори розглядають особливості хормейстерської підготовки студентів у педагогічному навчальному закладі. Серед дисциплін музичного циклу диригування є одним із основних предметів. Він є найскладнішим в опануванні та вивченні і необхідним у подальшій роботі в школі. Працюючи вчителем музичного мистецтва, молодший спеціаліст, як правило, веде й позакласну роботу, організовує хори, вокальні ансамблі, різноманітні музичні колективи, та, викладаючи музичне